

Sirküler Tarihi : 03.04.2007
Sirküler No : 2007/055

REPO, MEVDUAT, ALACAK VE BORÇ DEĞERLEMESİ İLE İLGİLİ 369 SIRA NO.LU VUK GENEL TEBLİĞİ

Maliye Bakanlığı, 369 sıra no.lu VUK Genel Tebliği (R.G. 3.4.2007 – 26482) ile repo ve ters repo işlemlerinde değerlendirme konusu ile ilgili olarak uygulamada tereddütler olduğunu görerek bazı açıklamalar yapmış bu vesileyle menkul kıymet değerlemesinde borsa rayici ve alacak ve borç değerlemesi ile ilgili olarak da bilinen bazı hususları tekrar açıklamıştır.

Tebliğ’de yer alan bu açıklamalar, aşağıda kısaca bilgilerinize sunulmuştur.

1. REPO VE TERS REPO İŞLEMLERİNDE DEĞERLEME

Bilindiği üzere repo ve ters repoda, yatırımcı ile banka, bir kamu borçlanma kağıdını (devlet tahvili, hazine bonosu vb.) kendi aralarında el değiştirmekte, yatırımcının bankaya yatırdığı para karşılığında banka bu menkul kıymeti yatırımcı hesabına kaydetmekte, vadesi geldiğinde ise menkul kıymet banka hesabına geri dönmekte, banka da buna karşılık yatırımcıya faiziyle beraber parasını geri ödemektedir.

67 no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği’nin 7 nci bölümünde, basitçe yukarıda belirttiğimiz şekilde işleyen bu sistemde, menkul kıymetin mülkiyetinin gerçekte el değiştirmede, daha çok teminat niteliği arz ettiği, bu yüzden menkul kıymetin değerlemesinin yatırımcı tarafından değil, ona sahip olan banka tarafından yapılacağı, pratikte menkul kıymetin faizinden bağımsız olarak belirlenen repo faizinin ise değerlendirme günleri itibarıyla lehdarı tarafından gelir tahakkuku suretiyle kayıtlara alınacağı belirtilmiştir.

Aynı bölümde ayrıca vadesi gelmemiş mevduatların da tıpkı repo işleminde olduğu gibi ticari kazancın tespitinde değerlendirme günlerinde yapılacak değerlemelerle gelir olarak yazılması gerektiği belirtilmiştir.

67 sıra no.lu Tebliğ’in repo işlemlerinde değerlendirmeyle ilgili bu düzenlemeleri iptal istemiyle dava konusu edilmiş, Danıştay 4 üncü Dairesi 6.12.2000 tarih ve E:2000/1856, K:2000/5057 sayılı Kararıyla, Tebliğ’in bu bölümünü menkul kıymetlerin hukuken mülkiyetinin yatırımcıya geçmesi nedeniyle vadesi gelmemiş repo işleminde menkul kıymet değerlemesinin de banka tarafından değil yatırımcı tarafından yapılması gerektiği gerekçesiyle iptal etmiş, ancak Maliye Bakanlığı’nın Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu nezdindeki temyiz istemi kabul edilerek, alınan 12.10.2001 tarih ve E:2001/89, K: 2001/301 sayılı Kararla sonuç itibarıyla 67 sıra no.lu KV Genel Tebliği’nin repo ve ters repo işlemlerinde değerlemeye ilişkin bölümü hayatiyetini devam ettirmiştir.

Yine aynı Tebliğ’le, vadesi gelmemiş mevduatlarda değerlendirme günleri itibarıyla değerlendirme suretiyle gelir tahakkuku yapılması gerektiği belirtilmiş, bu düzenlemeler de iptal istemiyle dava konusu edilmiş, Danıştay 4. Dairesi 6.12.2000 tarih ve E: 2000/2098 ve K:2000/5056 sayılı Kararıyla Tebliğin bu bölümünü iptal etmiş Danıştay Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu’da 12.10.2001 tarih ve E:2001/172, K:2001/311 sayılı Kararıyla Maliye Bakanlığı’nın temyiz istemini reddederek, iptal kararını onamıştır. Bu suretle mevduat faizlerinde değerlendirme suretiyle gelir tahakkuku yapılmaması gerektiği açıklığa kavuşmuştur.

Böylelikle, 67 no.lu KV Tebliği'nin repo ve ters repo işlemlerinde değerlendirme ile ilgili düzenlemeleri hayatiyetini devam ettirmiş, mevduat faizlerinde değerlendirmeyle ilgili düzenlemeleri ise iptal edilmiştir. Böyle olunca vadesi gelmemiş mevduatlarda değerlendirme günlerinde faiz geliri tahakkuku yapılmamasına karşılık, vadesi gelmemiş repo işlemlerinde gelir tahakkuku mu yapılacağı konusunda tereddütler oluşmuş, ancak bu konu bizim de katıldığımız şekilde aynı mahiyetteki iki işlem arasında farklılık olamayacağı şeklinde yorumlanarak, uygulamada çoğunlukla, her iki işlem de aynı şekilde değerlendirme günlerinde gelir tahakkuku yaratmayacak şekilde (yani mukayyet değerleriyle) işleme tabi tutulmuştur. Bu konulara ilişkin ayrıntılı açıklamalarımız 2001/146 no.lu Sirkülerimizde yer almaktadır.

Bununla birlikte daha sonra VUK'nun 281 ve 285 nci maddelerinde yapılan değişikliklerle (5228 sayılı Kanun'un 59/1-b ve 1-c maddeleriyle), 1.1.2004 tarihinden itibaren vadesi gelmemiş mevduat ve kredi işlemlerinde değerlendirme günleri itibariyle faiz geliri ve giderlerinin tahakkuk ettirileceği belirtilmiş, bu düzenlemeler neticesinde, mevduat ve kredi faizlerinde gelir ve gider tahakkuku yapılacağı kesinleşerek, uygulama bu şekilde oturmuştur.

Bu defa da, VUK'nun 281 ve 285 nci maddelerinde sadece mevduat ve kredi sözleşmelerinde değerlemeden bahsedildiği cihetle vadesi gelmemiş repo ve ters repo işlemlerinde, değerlendirme günlerinde gelir ve gider tahakkuku yapıp yapılmayacağı konusunda tereddütler oluşmuş, uygulamada mevduat işlemine benzerliği nedeniyle, daha ziyade vadesi gelmemiş repo ve ters repo işlemlerinde de gerek hesap sahiplerince gerekse bankalarca gelir ve gider tahakkuku uygulanmış ve gelmiştir.

Maliye Bakanlığı da bu konudaki tereddütleri giderebilmek için çıkarmış olduğu 369 sıra no.lu VUK Genel Tebliği ile, repo ve ters repo işleminde işleme konu olan menkul kıymetin (devlet tahvili, hazine bonosu vb.), bu menkul kıymeti geri almakla yükümlü tarafça (banka) değerlendirileceği bir kez daha vurgulandıktan sonra, vadesi gelmemiş repo ve ters repo işleminde işleme taraf olanların değerlendirme günleri itibariyle işleme esas faiz oranı üzerinden gelir ve gider tahakkuku yapacakları belirtilmiştir.

2. DİĞER DÜZENLEMELER :

369 sıra no.lu VUK Genel Tebliği ile tereddüt konusu olmayan bazı konularda da düzenlemeler yapılmıştır. Bunların ayrıca açıklanmasına gerek görülmemiş olup, Sirküler ekindeki Tebliğ metninden görülebilir.

Saygılarımızla.

**“VERGİ USUL KANUNU GENEL TEBLİĞİ
(SIRA NO: 369)**

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21/6/2006 tarih ve 26205 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 5520 sayılı Kanunun uygulanmasında birliğin sağlanması amacıyla repo ve ters repo işlemleri, menkul kıymetler ile alacak ve borçların değerlemesine ilişkin açıklamalar bu Tebliğin konusunu oluşturmaktadır.

1. Repo ve ters repo işlemlerinde değerlendirme

Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (14) numaralı bendinde, (5) numaralı bentte yer alan menkul kıymetlerin (Her nevi tahvil ve Hazine bonoları, Toplu Konut İdaresi ile Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler) geri alım ve satım taahhüdü ile iktisabı veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

Geri alım taahhüdü ile menkul kıymet satışı (repo) ve geri satım taahhüdü ile menkul kıymet alımı (ters repo) işlemleri esas itibarıyla günün faiz koşullarında bir borç para alış verişi işlemi olup geri alım ve satım işlemine konu edilen menkul kıymetler bu işlemlerde bir nevi teminat unsuru olarak kullanılmaktadır. Zira repo ve ters repo işlemlerinde kullanılan faiz oranı, menkul kıymet üzerindeki faiz oranından bağımsız olarak günün piyasa koşullarına göre belirlenmekte, repo ve ters repoya konu menkul kıymetler üzerindeki gelirler repo ve ters repo yoluyla borç para veren tarafa aktarılmamakta ve dolayısıyla repo ve ters repo yoluyla borç para alanlar bu işlemlerden elde ettikleri vergiye tabi kazançlarını bu işlemlere konu olan menkul kıymetlerin piyasa değerlerinden bağımsız olarak belirlemektedirler.

Bu durumda, repo ve ters repoya konu edilen menkul kıymetlerin, her zaman menkul kıymeti geri almakla yükümlü olan tarafından, Vergi Usul Kanununun 279 uncu maddesi çerçevesinde değerlendirme işlemine tabi tutulması gerekmektedir.

Vadesi değerlendirme gününden sonra olan repo ve ters repo işlemleri ile ilgili olarak, değerlendirme gününe kadar tahakkuk eden faiz tutarları, repoya taraf olanlarca ticari kazancın elde edilmesi ile ilgili Gelir Vergisi Kanununun 38 ve 39, Kurumlar Vergisi Kanununun 6 ncı maddesi hükümleri çerçevesinde gelir veya gider olarak dikkate alınacaktır.

2. Menkul kıymetlerin değerlemesinde borsa rayici

Vergi Usul Kanununun 279 uncu maddesinde hisse senetleri ile portföyünün en az %51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri dışında kalan menkul kıymetlerin borsa rayici ile değerlendirileceği hükmü yer almaktadır. Söz konusu madde uyarınca;

-Borsa rayici yoksa veya
-Borsa rayicinin muvazaalı olarak oluştuğu anlaşılırsa,
borsa rayici yerine menkul kıymetin alış bedeline, değerlendirme gününe kadar oluşan gelirin eklenmesi suretiyle bulunacak tutar esas alınacaktır.

Anılan Kanunun 263 üncü maddesinde, borsa rayicinin oluşumunda normal temevvüçler (dalgalanma) dışında bariz kararsızlıklar görülen hallerde değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici, borsa rayici olarak esas aldırılmaya Maliye Bakanlığının yetkili olduğu hükmü bulunmaktadır.

Buna göre Maliye Bakanlığı’nca aksi yönde bir düzenleme yapılmadığı sürece, borsada son muamele gününde oluşan rayiç esas alınmak suretiyle değerlendirme yapılacaktır. Ancak daha sonra yapılacak vergi incelemeleri ile borsada oluşturulan rayicinin muvazaalı olduğu anlaşılırsa Vergi Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde gerekli tarhiyatlardan yararlanılacağı açıktır.

3. Alacak ve borçların değeriemesi

3.1. Alacakların değeriemesi

Vergi Usul Kanununun 281 inci maddesinde yer alan hükme göre alacaklar mukayyet değerieleriyle değerienecektir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar ise değerieme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınacaktır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağılı alacaklar değerieme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanacaktır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya kendi muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile değerieme günü kıymetine irca edeceklerdir.

Örnek: Hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd.Şti.'nin (B) Bankasına 13/11/2006 tarihinde 6 ay vadeli mevduat hesabı açtırması halinde, mevduat sözleşmesinden kaynaklanan alacak, hesap dönemi sonuna kadar hesaplanacak faiziyle birlikte dikkate alınacaktır.

3.2. Borçların değeriemesi

Vergi Usul Kanununun 285 inci maddesinde yer alan hükme göre borçlar mukayyet değerieleriyle değerienecektir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerieme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınacaktır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağılı borçlar değerieme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanacaktır.

Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına resmi iskonto haddi veya kendi muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değerieme günü kıymetine irca edeceklerdir.

Alacak senetlerini değerieme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar.

Örnek: Alacakların değeriemesine ilişkin yukarıda belirtilen örnekteki (B) Bankası da 13/11/2006 tarihinde açılan 6 ay vadeli mevduat hesabı için mevduat sözleşmesinden kaynaklanan borcunu hesap dönemi sonuna kadar (31/12/2006) hesapladığı faiziyle birlikte dikkate alacaktır.”